

Ponowny apel o zniesienie odpowiedzialności karnej za zniesławienie

Środowisko wydawców i dziennikarzy oraz organizacje społeczne od lat apelują o dekryminalizację zniesławienia. Wielokrotnie podkreślaliśmy, że prawo karne nie jest proporcjonalnym środkiem ochrony reputacji. Obecność przestępstwa zniesławienia w kodeksie karnym wywołuje efekt mrozący, uderzając w wolność mediów i swobodę wypowiedzi, na czym tracimy wszyscy jako społeczeństwo demokratyczne.

Plany pozostawienia odpowiedzialności karnej za zniesławienie, zapowiedziane przez zespół działający przy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, zawodzą nasze oczekiwania.

Samo złagodzenie i ograniczenie zakresu przestępstwa zniesławienia – choć jest krokiem w dobrą stronę – nie zniweluje efektu mrożącego związanego z art. 212 Kodeksu karnego.

Wprowadzenie proponowanych zmian w praktyce oznaczałoby, że dziennikarze, wydawcy i inni uczestnicy debaty publicznej dalej musieliby się mierzyć z ryzykiem procesu karnego o zniesławienie. Zapowiadany kształt przepisów nadal nie zapobiegałby dużej niepewności co do ostatecznego rozstrzygnięcia sądowego w takich sprawach. Dlatego też osoby chcące uciszyć krytykę i ograniczyć dyskusję na trudny dla nich temat cały czas dysponowałyby wygodnym instrumentem, pozwalającym wciągać zabierających głos w dyskusji publicznej w długie i obciążające postępowania sądowe o trudnym do przewidzenia finale. Innymi słowy, art. 212 Kodeksu karnego pozostałby stałym środkiem wykorzystywanym do inicjowania spraw typu SLAPP, czyli tzw. strategicznych działań prawnych zmierzających do stłumienia debaty publicznej.

Rezygnacja z kary pozbawienia wolności jest niewątpliwie dobrą zmianą – ale dalece niewystarczającą. W praktyce kluczowym elementem represyjnym postępowań o zniesławienie jest konieczność stanięcia przed sądem w charakterze oskarżonego i ryzyko usłyszenia wyroku skazującego. Nawet bowiem najłagodniejsza kara za popełnienie przestępstwa zniesławienia wiąże się ze statusem osoby karanej, który uniemożliwia wykonywanie wielu zawodów i pełnienie niektórych funkcji społecznych. Zapowiadana nowelizacja nic w tym zakresie nie zmienia.

Jako członek Unii Europejskiej Polska ma obowiązek wprowadzenia rozwiązań mających przeciwdziałać SLAPP-om. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego przedstawiła niedawno projekt ustawy, której przyjęcie może utrudnić inicjowanie cywilnych postępowań typu SLAPP. Pozostawienie w takich okolicznościach przestępstwa zniesławienia prowadziłoby do sytuacji, w której osoby chcące stłumić debatę publiczną jeszcze częściej sięgałyby po art. 212 Kodeksu karnego. Reforma skierowana przeciwko SLAPP-om będzie skuteczna tylko wtedy, gdy odpowiednie zmiany prawne zostaną wprowadzone zarówno w prawie cywilnym, jak i karnym.

Dlatego kolejny raz apelujemy o pełną dekryminalizację zniesławienia.

29 stycznia 2025

Article 19

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Izba Wydawców Prasy

Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych

Press Club Polska

Rada Polskich Mediów

Sieć Obywatelska Watchdog Polska

Stowarzyszenie Gazet Lokalnych

Stowarzyszenie Mediów Lokalnych